

TANULÁS VIDÉKI TÉRSÉGBEN: HELYI ADOTTSÁGOK, GLOBÁLIS KIHÍVÁSOK

Csíkszereda, 2023. november 24.

KEREKASZTAL – VITAINDÍTÓ

MIÉRT (NEM) TANULUNK?

TUDÁS, TANULÁS, ISKOLA – VIDÉKI TÉRSÉGBEN

A térségi oktatás helyzetével, jövőjével kapcsolatban kétféle fontos tematizáció gyakran napirendre kerül. Az egyik tematizáció a kisebbségpolitikai megközelítés, amely elsősorban az anyanyelvi oktatás jogi-adminisztratív kereteinek biztosításával foglalkozik, a másik az oktatás módszertani kérdéseivel kapcsolatos (képzések, tudástranszfer, innovációk). Jóval ritkábban esik szó a vidék intézményrendszerének működését és az oktatási-nevelési gyakorlatot befolyásoló/meghatározó harmadik tényezőről, a **térségi társadalmi környezetről** (kontextusról).

- Mit gondol ez a vidéki társadalmi közeg (társadalom) a tanulásról?
- Kinek, miért, mennyit érdemes tanulni?
- Mi a használható és fontosnak tartott tudás, amelynek megszerzésére érdemes időt, energiát, pénzt fordítani?
- Hogyan kell viszonyulni az iskolához, a pedagógushoz, az iskola által képviselt tanulási elvárásokhoz és tudáskínálatához?
- Meddig érdemes tanulni?
- Az iskolában kell tanulni, vagy az Internet gyors, célirányos, gazdag tudáskínálata előnyösebb?

Többféle tényező tartja napirenden és formálja ezeket a kérdéseket a társadalom oldalán, ezek közé sorolhatók a globális hatások (tudáskínálat, mobilitási lehetőség), a társadalmi rutinok, a mentalitás, a családok megélhetési lehetősége, a munkaerőpiaci kihívások világa, a bizonytalan jövőképek hatása és mások.

Az ebben a vidéki térségben folytatott kutatásaink alapján két fontosnak mutatózó, trendszerű folyamatra figyelhetünk fel:

a.

Több jele is van annak, hogy a korábbi évtizedek gyakorlatához képest a térségi társadalom – kisebb vagy nagyobb mértékben „elfordul” az iskolától, még pontosabban az oktatás-nevelés rendszeres, intézményes modelljétől. Ezt a folyamatot jelzi a lemorzsolódás jelensége, a tanulási életpálya váratlan lezárása vagy rövidebb távra tervezése, az érettségi teljesítésének elhalasztása vagy mellőzése, az iskolai tanulás értékével és hasznosságával kapcsolatos vélemények változása, a pedagógusok munkájának és társadalmi szerepének megítélésében mutatózó változások, az elemi oktatási szint után az iskolai/tanulási folyamatba való szülői bevonódás mértékének csökkenése.

b.

A személyes hétköznapi tapasztalatok és a kutatási eredmények egyaránt azt jelzik, hogy **növekszik az iskolarendszeren kívüli tanuláshoz kapcsolható tudásszerzés társadalmi támogatottsága és gyakorlata**. Ennek sokféle formája tapasztalható ebben a térségben is a különféle tanfolyamok, felnőttképzési programok látogatásától a tudásszerzést célzó egyéni/csoportos tapasztalatszerzésen át a célirányos egyéni tájékozódásig (Internet, szakkiadványok, szakmai fórumok és bemutatók), de ide sorolható a viszonylag kevés formális követelményt állító távképzéses és mesteri szintű egyetemi programok iránti érdeklődés is. Ezek közös jellemzője a rövidebb időtartam, a kevesebb formális kötöttség, az élményszerűség, a tudásszerzés informális jellege, és nem utolsósorban az a jelenség, hogy ezek a képzési kínálatok nem fogalmazznak meg szigorú teljesítési kritériumokat, ezért a résztvevők az esetek többségében (elsősorban) egyéni tudásszerzési igényeik függvényében „válogatnak” egy-egy program tartalmi kínálatából. Ebben a tudásszerzési gyakorlatban a tudásátadás klasszikus modellje (az oktatás és számonkérés intézményesített és aszimmetrikus rendje) háttérbe szorul vagy teljesen felfüggesztődik. A tudás kínálata egyre növekvő mértékben opcionális, a tudás megszerzését az egyéni, aktuális igények gyors kielégítése diktálja.

A kétféle térségi trend párhuzamosan, egymástól függetlenül alakul (komplementer jelleg), egyfelől fokozódik a formális, intézményi oktatási/nevelési gyakorlattól való „társadalmi elfordulás”, másfelől fokozatosan növekszik az informális jellegű tudásszerzési gyakorlat társadalmi elfogadottsága és társadalmi funkciója. Az nyilvánvaló, hogy a formális, intézményi oktatási/nevelési gyakorlattól való „társadalmi elfordulás” trendje a térségi társadalom egésze szempontjából negatív következményekkel járó folyamat. Negatív következményei ugyanakkor az informális tanulás gyors előtérbe kerülésének is lehetnek.

A fentiekben jelzett trendek együttes térségi jelenléte többféle kérdést is felvet, ezek köréből három megközelítést emelünk ki a KERÉKASZTAL számára:

1. Milyen tartalmi elemeket célszerű hangsúlyosabban kiemelni a fentiekben jelzett trendekről? Ez nyilván összefügg azzal, hogy az intézményes oktatástól való társadalmi elfordulás, illetve az informális tudásszerzés terén miről rendelkezünk tapasztalatokkal vagy akár kutatási eredményekkel? Az is fontos téma, hogy milyen téren lenne szükség további kutatásokra, milyen további ismeretekre lenne szükség?
2. Az intézményes oktatástól való társadalmi elfordulás térségi léptékben többféle negatív következménnyel is járhat. Fontos kérdés lehet annak mérlegelése, hogy milyen módon lehet vagy lenne érdemes lépéseket tenni a folyamat mérséklésre vagy megállítására? Mennyiben, milyen módon korlátozhatják ezt a folyamatot a szemléleti és/vagy módszertani innovációk, kezdeményezések, programok? Vagy akár az oktatás olyan feltételeinek a javítása, mint a didaktikai felszereltség korszerűsítése vagy az infrastrukturális beruházások?
3. A térségi oktatás minden komponense függ kisebb-vagy nagyobb mértékben az országos keretrendszerrel, amely még mindig hangsúlyosan centralizált. Ebben a keretben milyen lehetőségek adódhatnak olyan helyi, eseti kezdeményezésekre, programokra, amelyek az iskolától való társadalmi elfordulás ellenében hatnak?